

Nr 542.

Av herr **Håstad m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 221, angående vissa anslag för budgetåret 1945/46 till läroanstalterna för blinda och dövstumma, m. m.*

Hos barn, som från födelsen eller från de tidiga barnåren sakna hörsel, utvecklas inte språkfärdigheten normalt. Sådana barn bli stumma på grund av dövheten och kallas dövstumma. Dövstumhet innebär för barnet isolering från den sociala gemenskapen, intellektuell hämning på grund av språkbristen och vissa anpassningssvårigheter vid barnets uppfostran. Om ett barn förlorar hörseln så sent som i slutet av den förskolpliktiga åldern, glömmer det snart bort det inövade språket, och dövstumhet inträder. Även hos lomhörda barn uppstår allt efter hörselskadans art och omfattning en mer eller mindre starkt utpräglad språklig och intellektuell utvecklingshämning, som kan försvåra barnets undervisning och dess sociala tillvänjning.

Ett normalt hörande barn har vid 6—7 års ålder förvärvat en icke obetydlig språkfärdighet och uppnått en intellektuell mognad, som möjliggör övergång till planmässigt och ordnat skolarbete. Undersökningar över barnspråkets utveckling ha visat, att ordförrådet vid skolålderns inträde uppgår till 2 000 à 3 000 ord, och barnet har då i regel inga svårigheter att förstå och uttrycka sig på de vuxnas språk. Barnets intellektuella utveckling har fortgått parallellt med inövandet av språkfunktionen.

Det dövstumma barnets intellektuella utveckling har försenats på grund av språkbristen och motsvarar vid skoltidens början ett hörande barns av 2—3 års ålder. Genom lämpligt avpassad undervisning och uppfostran, påbörjad redan vid 4—5 års åldern, kan denna utvecklingshämning i väsentlig mån minskas och barnets utveckling i normal riktning främjas.

I Göteborg inrättades en förskola för dövstumma barn redan år 1902, och Svenska föreningen för dövas väl igångsatte en liknande förskola för döva småbarn i Stockholm år 1925. Riksdagen har erkänt behovet och värdet av sådan tidig undervisning för dövstumma barn genom att bevilja anslag till förskolorna. Omedelbart före krigsutbrottet år 1939 sänktes i England genom ett parlamentsbeslut intagningsåldern för dövstumma barn till 5 år, varigenom förskolorna kunde inlemmas i det allmänna skolsystemet. Genom ökade anslag till förskoleundervisning för dövstumma småbarn skulle sådan undervisning kunna anordnas även i

andra delar av vårt land, och samtliga döva småbarn kunde beredas den undervisning och omvårdnad, som deras lyte kräver. I huvudsak samma mål kunde vinnas genom sänkning av den nuvarande intagningsåldern från 7 till exempelvis 5 år. Sådana förskolor borde upprättas inom samtliga de fyra nuvarande dövstumskoldistrikten.

Jämlikt föreskrift i nu gällande stadga angående dövstumundervisningen (kungl. kung. 347/1940) bör antalet lärjungar i undervisningsavdelningarna i regel icke överstiga 10 i A- och B-avdelning och 8 i C-avdelning. Under de tvenne första skolåren måste undervisningen ske helt individuellt. I en klassavdelning om 10 lärjungar kan varje lärjunge erhålla högst 4—5 minuters undervisning under en lektionstirame. Den övriga tiden måste utfyllas med mekaniska skriv- och räkneövningar. Då barnen på detta skolstadium ej erhålla någon undervisning utanför klassrummet, kommer skoltiden endast delvis att utnyttjas. Undervisningsresultatet står alltså i omvänd proportion till klassens storlek. Vid danska dövstumskolor har man i viss utsträckning anställt hjälplärare i de lägre klasserna för att bättre kunna utnyttja skoltiden för egentlig undervisning. För att uppnå tillfredsställande undervisningsresultat i dövstumskolans tvenne lägsta årsklasser borde lärjungeantalet minskas till omkring hälften av det nuvarande. Därigenom skulle också frågan om vikarier för skolans del vid tillfälliga förfall bland lärarna finna en tillfredsställande lösning.

De nuvarande dövstumskolbyggnaderna äro uppförda under senare hälften av 1800-talet, då kasernliknande lokaler ansågos lämpliga för skolinternat, och någon modernisering av desamma i avsikt att förläna dem karaktär av hem för barn i ålder 7—15 år har icke företagits. En genomgripande omändring av skolbyggnaderna med upprättande av skilda avdelningar för barn av olika åldersgrupper synes önskelig icke blott ur hygieniska synpunkter utan även med hänsyn till barnens trevnad och uppfostran i övrigt. Även dagrum borde inrättas, så att de under fritiden inomhus ej bli uteslutande hänvisade till sovrummen. Det går lättare att vänja barn vid goda seder och god ordning, om förläggningen har hemkaraktär. Och skolorna äro de dövstumma barnens hem under den mest bildbara perioden av harna- och ungdomsåldern.

Vid undervisning av dövstumma barn måste synsinnet anlitas i mycket hög grad. Kunskapsstoffet får i stor utsträckning anpassas för optisk delgivning. Film och ljusbilder av annat slag med tillhörande apparatur måste mer än hittills ingå i skolornas utrustning. Flertalet dövstumma barn (80—90 %) äga hörselrester, och dessa borde i långt högre grad än vad nu är fallet utnyttjas för undervisningen. Den moderna radiotekniken har numera möjliggjort konstruktion av effektiva hörsel förstärkare. Genom ökad användning av dylik apparatur skulle lärjungarnas tal- och språkundervisning främjas i avsevärd mån.

En annan viktig åtgärd i strävanden att effektivisera dövstumskolans verksamhet är en förbättrad lärarutbildning. För utbildning av lärare i kunskapsämne vid dövstumskolan finnes sedan år 1874 ett dövstumslärarseminarium, förlagt till Manilla dövstumskola. För inträde i seminariet fordras avlagd folkskollärarexamen eller examen från högre lärarinneseminarium. Utbildningstiden är tvåårig, med huvudsakligen teoretisk undervisning under det första och provårsutbildning under det andra året. Genom en omläggning av utbildningskurserna till en tvåårig teoretisk och praktisk lärokurs, kunde även det s. k. provåret effektivare utnyttjas för undervisningen utan att utbildningskursen förlängdes och utan några nämnvärda ökade kostnader för lärareleven eller staten.

I dövstumslärarseminariets utrustning borde ingå nödig undervisnings- och demonstrationsmateriel, bl. a. en audiometer och apparatur för experimentalfonetiska studier. En på svenska språket utarbetad handbok över de viktigare kursmomenten i dövstumslärarexamen borde snarast utarbetas.

Samtliga här berörda synpunkter på en förbättrad dövstumundervisning och därmed sammanhängande problem kräva enligt vår mening skyndsamt en närmare prövning, varför vi hemställa,

att riksdagen i samband med behandlingen av proposition nr 221 rörande dövstumsundervisningen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande nedanstående spörsmål och framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan giva anledning, nämligen,

a) beredande av ökade möjligheter till undervisning av dövstumma barn i förskoleålder (ökade anslag till förskolor för döva småbarn eller eventuell sänkning av dövstumma barns intagningsålder);

b) minskning av lärjungeantalet i dövstumskolornas klassavdelningar under de första skolåren;

c) modernisering av dövstumskolornas lokaler till större trevnad för barnen;

d) dövstumskolornas förseende med nödig teknisk utrustning för uppnående av bättre undervisningsresultat;

e) omläggning av dövstumslärarutbildningen från en ett-årig seminariekurs med ett efterföljande provår till en två-årig teoretisk och praktisk utbildningskurs och dövstumslärarseminariets utrustning med erforderlig försöks- och undervisningsmateriel.

Stockholm den 5 april 1945.

Elis Håstad.

Bertil von Friesen.

Hildur Nygren.